

2022 – DOSARELE PATRIMONIULUI (CXVI):

de prezent m'am ferit? - prea tînăr de a judeca pe cei bătrîni!

- Ioan Podea, primul protopop român din America? - familia Bolyai, din Buia!

2022

Buia în

Transilvania

Dosarele

patrimoniului (CXVI)

Anul rugăciunii și sfinților isihăști

Ioan Podea, primul protopop român din America!

Monografia comunei Săcădate

să nu-și petreacă tot timpul liber îndeletnicindu-se cu lucruri și petreceri fără rost!

nu pot face comunei mele un mai bun serviciu, decât să-i dau istoria sa!

viitorul este chemat să rostească sentință asupra tuturor!

5 Naționalități, 4 Religii, 1 Castel

această localitate a jucat un rol însemnat, nu numai în ținutul numit „Valea Buii”, ci chiar și în Transilvania?

Otto Weber

Buia

ÎN TRANSILVANIA

5 Naționalități
4 Religii
1 Castel

Despre mica localitate Săcădate, care și-a pierdut demult statutul de comună - fiind încorporată în orașul Avrig -, nu a scris numai etnograful maghiar și cercetătorul sibian Vámszer Géza, existând și „Monografia comunei Săcădate”, scrisă de preotul ortodox Ioan Podea (Sibiu, 1911, tiparul Tipografiei Arhidiecezane). Din „Cuvântul autorului” aflăm motivele pentru care a fost scrisă lucrarea, premiată de Reuniunea Română de Agricultură cu premiul I (90 coroane): «Cetind adeseori în ziarele și revistele noastre, îndemnuri adresate cărturarilor noștri dela sate și în deosebi tinerimei școlare, ca să nu-și petreacă tot timpul liber îndeletnicindu-se cu lucruri și petreceri fără rost, ci să cerce fieștecare a aduna date monografice; iar mai pe urmă și un concurs publicat de „Reuniunea agricolă” din Sibiu, m'am cugetat și eu, că nu pot face comunei mele un mai bun serviciu, decât să-i dau istoria sa - fie ea cât de modestă, ca să se cunoască binele și răul de care a fost împărtășită în timpurile trecute, ca să eternizez numele acelor cari au muncit și s'au jertit pentru ea și ca noi și urmașii noștri să ne învățăm a cinsti pe cei vrednici de cinste, și, să știm alege cece ne este spre folosul nostru, și ce ne poate fi spre stricăciune. Iar ca să pot da o cât mai curată icoană a trecutului și prezentului am căutat și am scris tot ceea ce s'a putut. Nu m'am mulțămît numai cu știrile culese din cărțile oamenilor învățați, ci am căutat prin hârțile prăfuite din cancelaria comunală, prin podurile bisericilor și prin săculețele babelor, în cari păstrează din vechime tot felul de contracte, obligații ș.a., însemnând de pretutindenea ceea ce am crezut că e

de folos ca să se știe. Am căutat apoi pe la toate casele cărțile cele vechi și m'am căsnit cu descifrarea de pe marginea filelor și tablele lor, am ascultat poveștile bătrânilor, și pe lângă toate acestea, am adaus ceea ce am văzut că se petrece în vieța noastră de astăzi. Rămâne acum, ca cel puțin de aici înainte să se însemneze regulat toate întâmplările și toate schimbările din comuna noastră, ca aflându-se mai târziu încă cineva care să continue ceea ce eu am început, să o poată face cu mai multă ușurință. În cât privește laudele aduse unor bărbați din trecut, am făcut-o cu sufletul liniștit, că le merită, cel puțin și mai târziu după moarte, știind, că până erau în vieță, nu au avut prea multă mângâere. **De prezent m'am ferit. O moderată critică asupra moravurilor noastre rele**, în raport cu vieța virtuoaasă a înaintașilor noștri; altceva nimic. Pentru conducătorii noștri de astăzi nu pot avea nici cuvinte de laudă, nici cuvinte de hulă, pentru că **sunt prea tînăr de a judeca pe cei bătrâni** și pentru că **viitorul este chemat să rostească sentință asupra tuturor**, dupăcum noi cei de astăzi judecăm pe cei ce au trăit înaintea noastră. De aceea și **celce se conduce și celce conduce, să gândească**, că după moarte îl așteaptă nu numai judecata Domnească, ci și una omenească, care deasemenea **pe unii îi fericește**: cinstindu-i în veci, iar **pe alții îi osândește**: hulindu-i și dându-i uitării. **Celce are urechi de auzit să audă**. Săcădate, la sf. Maria mare, 1907. **Ioan Podea** cleric anul III-lea».

Monografia lui Ioan Podea are 68 de pagini, fiind apreciată de Victor Em. Tordășianu, secretarul „Reuniunii române agricole sibiene”, acesta semnând „Prefața” lucrării, încheiată cu multe speranțe: «Fie ca această jertfă adusă de Reun. noastră agricolă să fie folositoare acelor pentru cari „Monografia” s'a scris, și în acelaș timp îndemn să servească și pentru alții la scrierea monografiilor noastre. Sibiu, 7 Octomvrie 1911». Pentru toți cei interesați de trecutul acestei localități, prezentăm cuprinsul lucrării: I. Istoricul comunei; II. Descrierea comunei; III. Hotarul; IV. Mănăstirea și bisericile; V. Școala și starea culturală; VI. Administrația comunei; VII. Computul comunal; VIII. „Plugariul” (institut de credit și economii, societate pe acții în Săcădate). Puțini cunosc lucrările monografice apărute despre localitatea Săcădate și la fel de puțini cunosc biografia preotului Ioan Podea, născut în anul înființării cotidianului „Tribuna” (1884), în Săcădate. După absolvirea liceului maghiar și seminarului pedagogic-teologic din Sibiu, a fost preot misionar în S.U.A. (1909-1911, 1912-1921 1924 și 1928, 1935). **Ioan Podea a fost cel care a înființat protopopiatul ortodox român din S.U.A.**, informații despre activitatea acestuia regăsindu-se în lucrarea Arhiepiscopiei Ortodoxe Române din cele două Americi (cap.2.3-2.4.): «În 1912, revine în America, trimis de Mitropolia Ardealului, preotul Ioan Podea, cu misiunea de a „organiza parohiile din Statele Unite din America într-un protopopiat”, protopopiat care este înregistrat la 129 iulie 1913 la tribunalul din Youngstown (Ohio) în conformitate cu prevederile statului Ohio. Acest protopopiat avea în componența sa 16 parohii (parohiile din Canada nu făceau parte din cauza distanțelor foarte mari și pentru faptul că se aflau sub jurisdicția canonică a Mitropoliei Moldovei). Părintele Ioan Podea devine astfel primul protopop român din America. (...) Urmare a „alegerii impuse” ca mitropolit al Sibiului a lui Vasile Mangra, un prelat „pro-maghiar”, românii din Statele Unite, în frunte cu protopopul Ioan Podea, s-au întrunit la Youngstown (Ohio) în 22-24 februarie 1918 și au decis să rupă toate legăturile cu mitropolitul „maghiarizat” de la Sibiu și să întemeieze „Episcopia Ortodoxă Română din Statele Unite ale Americii de Nord”. Ei au scris

Mitropolitului de la București al Ungro-Vlahiei un „**Hrisov de închinare și supunere**” cerând să fie uniți și acceptați sub omoforul acestuia, anticipând parcă Unirea Principatelor Române (...)). Despre bogata lui activitate s-a scris puțin, Ioan Podea fiind după 1944, directorul muzeelor din Brașov, organizator de atenee populare și cămine culturale, inspector la Comitetul de Cultură și Artă al regiunii Brașov, arhivar la Arhivele Istorice din Brașov și președinte al Asociației Funcționarilor Publici Administrativi. Fondul personal al manuscriselor lucrărilor științifice (de etnografie, folclor și istorie), monografiile unor localități transilvănene, lucrările despre emigranții români din SUA se găsesc la Arhivele Naționale, în București.

Continuând prezentarea patrimoniului cultului reformat, se cuvine a aminti istoria unei localități uitate din nordul județului Sibiu, în care s-a născut cea mai celebră familie maghiară din sudul Transilvaniei: **familia Bolyai**. Autorul lucrării: „**Buia în Transilvania. 5 Naționalități, 4 Religii, 1 Castel**” (Cluj-Napoca, 2017) este scriitorul Otto Weber, care mărturisește în „Cuvântul înainte”: «Inițial, interesul meu s-a rezumat numai asupra istoriei comunei Buia (după reforma administrativă din 1968, satul Buia). Acest interes s-a născut de timpuriu, încă pe când eram prin clasele V-VII în comuna natală. Care au fost motivele care au provocat acest interes? Ele sunt foarte ușor de explicat dacă se știe că în această comună au conviețuit, multe sute de ani, mai multe naționalități, împreună: români, sași (germani), unguri, evrei și țigani. Și aceasta fără nicio problemă. Se pune deci întrebarea, **cum au venit, de-a lungul timpului, aceste naționalități într-o comună?** Este, în fond, o comună, la timpul respectiv, destul de importantă; dacă era un oraș, oricât de mic sau mare, ar fi oferit o explicație mai ușoară». La finalul lucrării, concluzia este enunțată simplu: «Se pare că în această localitate timpul a trecut mai repede decât în alte localități. Se pare că lucrurile s-au desfășurat cu mai multă grabă aici, astfel că peisajul pe care ni-l oferă astăzi satul Buia, după nu mai mult decât o viață de om, pare de neînțeles. Cu toate acestea, vom vedea că această localitate a jucat un rol însemnat, nu numai în ținutul numit „**Valea Buii**”, ci chiar și în Transilvania».

(va urma)

Marius HALMAGHI

Sursa online:

<https://www.tribuna.ro/stiri/cultura/2022-dosarele-patrimoniului-cxvi-de-prezent-mam-ferit-prea-tinar-de-a-judeca-pe-cei-batrani-ioan-podea-primul-protopop-roman-din-america-familia-bolyai-din-buia-166615.html>

În: Tribuna, 07 octombrie 2022